

Екуменічна концепція Української Греко-Католицької Церкви

Зміст

Вступ

I. Історичні реалії

1.1. Передумови

1.2. Найважливіші кроки УГКЦ до міжцерковного порозуміння в новітню епоху

II. Богословські підстави

2.1. Поняття екуменізму та його мета

2.2. Помісність єдиної Київської Церкви та її екуменічне значення

III. Завдання, що стоять перед УГКЦ

3.1. Шляхи наближення до бажаної єдності

3.2. Особливості пошуку повного сопричастя Церков Володимирового Хрещення

3.3. Стосунки УГКЦ з іншими помісними Церквами

3.3.1. Стосунки з Римським Апостольським Престолом і Церквами католицького сопричастя

3.3.2. Стосунки з православними Церквами

3.3.3. Стосунки з дохалкидонськими (монофізитськими і несторіанськими) Церквами

3.3.4. Стосунки з протестантськими церковними спільнотами

Прикінцеві міркування

Вступ

- 1 Зібрати воедино все людство – Божий задум щодо Церкви (з гр. Εκκλησία – «зібрання»)[1], адже, за словом св. Кирила Єрусалимського, вона «усіх скликає і разом збирає»[2]. Церква «вже від початку світу передбачена в прообразах, в історії народу Ізраїлю та у Старому Союзі подиву гідно підготована, в останні часи заснована, вилиттям Духа явлена, і осягне славне звершення в кінці віків», коли «усіх праведників – від Адама, “від праведника Авеля аж до останнього вибраного” – буде зібрано в Бога Отця у Вселенській Церкві»[3].
- 2 Нинішні поділи між християнами, які сталися «деколи не без вини людей з обох сторін»[4], є лише тимчасовою дійсністю і кровоточивою раною на церковному тілі, що його виснажує, а тому її слід залікувати. Розділення християн применшує автентичність християнського свідчення і є суттєвою перешкодою на шляху проповіді Христового Євангелія. Тому св. апостол Павло закликає: «Благаю вас, брати, ім'ям Господа нашого Ісуса Христа, щоб ви всі те саме говорили; щоб не було розколів поміж вами, але щоб були поєднані в однім розумінні й в одній думці» (1 Кор. 1, 10). А св. Ігнатій Антіохійський перестерігає: «Де розділення і гнів, там Бог не перебуває»[5].
- 3 Екуменізм як рух за відновленні повної єдності християн - це шлях Христової Церкви; він є не доповненням, а невід'ємною частиною сутності Церкви та її пастирської діяльності[6]. Тому УГКЦ надзвичайно відповідально ставиться до екуменічного руху.

I. Історичні реалії

1.1. Передумови

- 1 Свій історичний відлік часу УГКЦ бере від Церкви стародавнього Києва або Київської митрополії Константинопольського патріархату, тобто від 988 року Божого, коли святий рівноапостольний князь Володимир прийняв християнство як офіційну релігію для всієї Русі-України. Проте своїми коріннями УГКЦ сягає далеко раніше: давньокиївські християнські автори для обґрунтування стародавності київського християнства посилаються на легендарну проповідь апостола Андрія Первозванного, на перші християнські поселення і мученицьку смерть святого Папи Климента в Криму, на місії святих рівноапостольних Кирила і Методія та на прийнятті християнства древніми Київськими князями Аскольдом, Диром та княгинею Ольгою.
- 2 Христова Церква в Україні, відома з часів Хрещення Русі як Київська митрополія, історично виростала з візантійської традиції. Будучи складовою частиною Константинопольського патріархату, органічно поєднаною з кирило-мефодіївською спадщиною, щедро черпаючи з богословських, літургійних, канонічних і духовних джерел християнського Сходу та плекаючи власну автохтонну культуру, Київська Церква перебувала в сопричасній єдності з Церквою християнського Заходу та Петровим наступником - Папою Римським.
- 3 Одним із особливих вимірів еклезіального життя Київської Церкви, що мав вирішальний вплив на її ідентичність і покликання, була її відкритість як до християнського Сходу, так і до християнського Заходу. Історія береже цілу низку випадків, коли Церква Києва виразно засвідчила усвідомлення нею нероздільності Христового хітону. Спогад про вселенське сопричастя Церков у сукупній пам'яті Київської Церкви міг тимчасово бути призабутим (особливо коли його свідомо затирали), проте ніколи остаточно не зникав. Не вигасло в церковній пам'яті й усвідомлення глибинної єдності Церкви Володимирового Хрещення. Її Божий народ, хоч і поділений за конфесійними ознаками, остаточно все-таки не змирився з розколом.
- 4 Після розколу між християнським Заходом і Сходом (1054), Київська Церква рідко входила в прямі суперечки між Римом і Константинополем, часом намагаючись ініціювати або активно підтримувати зусилля, спрямовані на відновлення вселенської християнської єдності. Особливо важливою спробою досягти порозуміння на вселенському рівні був Флорентійський собор (1439), в якому Київська Церква взяла діяльну участь в особі митрополита Київського і всієї Русі Ісидора (1385-1463) та унійні традиції якого довгий час були для неї доволі актуальними.
- 5 Поряд із періодами піднесення Київська Церква переживала і кризові моменти, пов'язані з різними історичними обставинами, які спричиняли перенесення осідку Глави Київської Церкви (спочатку на Північ, а потім на Захід), втрату територій, занепад власної церковної традиції... Коли її землі потрапляли під панування сусідніх держав, де домінувала Церква латинського обряду, вплив останньої посилювався і вона розбудовувала свою паралельну церковну структуру на

історичній території Київської Церкви. Це ставило виклики налагодження належних взаємовідносин між вірними Церков різних обрядів. Формування нового політичного центру - Московської держави - у поєднанні з іншими релігійно-культурними чинниками призвело до відокремлення від Київської митрополії Московської Церкви, яка спочатку проголосила свою автокефалію (1448), а згодом ступила на шлях утвердження власного патріаршого статусу (1589).

- 6 В умовах внутрішньої кризи, ослаблення Константинопольського патріаршого центру, викликів протестантської Реформації та посттридентського католицизму ієрархія Київської Церкви, намагаючись у руслі флорентійської унійної традиції виконати Христову заповідь «Щоб усі були одно» (Ів. 17, 11), прийняла рішення відновити євхаристійне сопричастя з Єпископом Рима, забезпечивши збереження традиційної східної обрядовості та власної церковної й етнокультурної самобутності[7]. Частина вірних, наполягаючи на канонічній приналежності до Константинопольського патріархату, домоглася висвячення для себе паралельної нез'єднаної з Папою Римським ієрархії (1620) та офіційного визнання її окремої юрисдикції (1632). На жаль, спроби об'єднати в XVII ст. з'єднану і нез'єднану частини Київської Церкви в єдиному патріархаті через низку суб'єктивних та об'єктивних причин реалізувати не вдалося і відтоді рани поділу на тілі Київської Церкви залишаються незагоєними. Драматичну історію розділеного християнства в Україні доповнила поява в XVI ст. протестантських церковних спільнот, а в останні десятиліття ще й так званих новітніх релігійних рухів.
- 7 Після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795) на територіях, які відійшли до Російської імперії, а згодом і в Галичині, окупованій Радянським Союзом (1939), розпочалося планомірне знищення з'єднаної Київської Церкви шляхом насильного «приєднання» її вірних до російського православ'я (1839, 1871, 1946). Ідучи в руслі екуменічного діалогу[8], УГКЦ рішуче засуджує ці й інші подібні практики «православного уніатизму»..
- 8 В силу відомих історичних обставин Римський Апостольський Престол, богословську думку якого вирізняв сотеріологічний та еклезіологічний ексклюзивізм, сприймав Берестейське єднання радше в категоріях підпорядкування, аніж сопричастя. УГКЦ визнає, що, з одного боку, завдяки Берестейському єднанню їй вдалося зберегти і навіть зміцнити єдність власних церковних структур, підвищити освітні стандарти, перейняти кращі зразки європейської християнської культури; з іншого ж боку, частково з власної вини, УГКЦ сильно постраждала від латинізації, яка призвела до серйозних спотворень у розумінні ієрархами і вірними УГКЦ автентичної ідентичності та покликання своєї Церкви. Тому УГКЦ не може перекреслити[9] результати екуменічного діалогу XX ст. в його негативній оцінці феномену уніатизму, як способу поєднання Церков, заснованого на хибних богословських підставах, бо свідомо того, що це ніяк не підважує її існування[10].
- 9 Деякі провідні діячі УГКЦ, такі як митрополит Андрей Шептицький та патріарх Йосиф Сліпий, продовжували зберігати історичну пам'ять про живий зв'язок УГКЦ з рідною візантійською спадщиною і плекати надії на відновлення єдності помісної Київської Церкви. Ситуація кардинально змінилася в другій половині XX століття,

коли зібрані на II Ватиканському Соборі католицькі єпископи всього світу визнали, що Католицька Церква є сопричастям помісних Церков, кожна з яких може і повинна жити згідно з власною церковною традицією, визрівати до патріархального устрою і шукати нові моделі віднови християнської єдності. УГКЦ свідомо того, що це сопричастя слід розбудовувати, випрацьовуючи таку модель міжцерковної єдності, котра була б найоптимальнішим вираженням Церкви як «зібраного Божого люду в єдності Отця, і Сина, і Святого Духа»[\[11\]](#). Цей процес передбачає зростання у свідомості того, що Вселенська Церква є іконою Пресвятої Трійці і являє власну єдність через різноманітність помісних Церков[\[12\]](#).

- 10 Епоха екуменізму, провіщена пророчим духом і діяльністю слуги Божого митрополита Андрія Шептицького, у час II Ватиканського Собору набула нової динаміки й богословсько-еклезіального підґрунтя і принесла чимало зримих плодів, серед яких: проголошення 7 грудня 1965 року Спільної декларації Католицької Церкви та Константинопольського Патріархату з нагоди зняття анафем; регулярний обмін офіційними делегаціями між Римом і Константинополем; плідне співробітництво в рамках Всесвітньої ради Церков між Радою Єпископських Конференцій Європи та Конференцією Європейських Церков; діяльність Змішаної комісії з богословського діалогу між Церквами католицького та православного сопричастя; проведення низки міжнародних і регіональних екуменічних асамблей... УГКЦ вітає та підтримує всі екуменічні ініціативи, натхненні Христовою заповіддю «Щоб усі були одно» (Ів. 17, 11) та в душі взаємного прощення і щирості.
- 11 Суспільно-політичні зміни, зокрема демократичні перетворення в Центрально-Східній Європі наприкінці 80-х років, зумовили позитивні зрушення в питанні релігійної свободи та вільної діяльності Церков. На жаль, тогочасний корпус міжцерковних стосунків виявився не готовим до таких змін, внаслідок чого екуменічні процеси увійшли в період сповільнення й кризи. УГКЦ сприймає останню як кризу певної фази екуменізму, а не процесу міжцерковного зближення й порозуміння взагалі. Згадана криза виявила політичний підтекст декотрих екуменічних ініціатив. Екуменічні відносини виявилися надмірно прив'язаними до геополітичного статус-кво періоду 1960-1980-х років, які окреслювали певні «сфери впливу» і які тепер, вочевидь, застаріли. Дух екуменізму виявлявся часом затьмареним ультимативними спробами зберегти те, що закономірно відходило в історію. Внаслідок цього екуменічному діалогові впродовж певного часу забракло було головної й необхідної компоненти – діалогічної відкритості Церков до потреб одна одної.
- 12 Внаслідок розпаду Радянського Союзу Українська Греко-Католицька Церква вийшла з катакомб, а в українському православ'ї посилювалися тенденції до утвердження власної церковної помісності. В Україні відкрилися перспективи екуменічної співпраці та взаємозближення, які досі були доступні лише для тих вірних Церков-спадкоємиць Володимирівського Хрещення, РКЦ і протестантських церковних спільнот, які проживали на поселеннях у «вільному світі». За час української незалежності Церкви й церковні спільноти пройшли важливий шлях

порозуміння та примирення, що дозволило їм набути неоціненний досвід. І хоч у III тисячоліття українські християни ввійшли конфесійно розділеними, цей досвід співпраці та взаємозближення дає позитивні сподівання.

- 13 Патріархальний рух, який набрав особливої інтенсивності у XX ст. за патріарха Йосифа Сліпого, має в Київській Церкві екуменічну природу, бо закорінений ще у спробах поєднання «Русі з Руссю» у XVII ст. за митрополитів Велямина Йосифа Рутського, Йова Борецького та Петра Могили. У 2002 р. Патріарший Собор і Синод Єпископів УГКЦ, відповідно до східнохристиянської традиції, вкотре підтримали її багатомісячні змагання довершити структуру до рівня патріархату і сьогодні УГКЦ в Україні і на поселеннях продовжує утверджувати свій патріарший устрій.

1.2. Найважливіші кроки УГКЦ до міжцерковного порозуміння в новітню епоху

- 1 Навіть у часи переслідувань і підпільного існування в Україні УГКЦ устами Блаженнішого Мирослава Івана (Любачівського) підтвердила свою добру волю до примирення: «Ідучи слідами духа Христового, простягаємо нашу руку прощення, примирення і любові до російського народу і Московського Патріархату... Ми всі брати в Христі, шануймо один одного, навчимося жити разом, свідомі, що нас єднає ця сама віра нашого Спасителя»[\[13\]](#). З легалізацією УГКЦ її Предстоятелі продовжили спроби відновлення християнської єдності, щоб «в атмосфері українського екуменізму могли знову засісти до діалогу Русь із Руссю і повернути християнам України таку віру, як це було за Великого князя Володимира, коли Церква була одна і неподілена, православна і католицька у повній єдності і спільності з Вселенською Церквою і з всіма помісними Церквами Сходу й Заходу, зберігаючи водночас всі властивості й питоменності помісної Української Церкви»[\[14\]](#).
- 2 У 90-х роках XX століття, коли в Україні після довгих десятиліть переслідування відновлювалася УГКЦ, група її єпископів та богословів провадила плідний, хоча й неформальний і неофіційний діалог з єпископами та богословами Константинопольської Церкви. Ці ініціативи отримали назву «Студійна група Київської Церкви» і їх метою було дослідити, як відновити повне сопричастя з матірною Константинопольською Церквою, не розриваючи наявної єдності між УГКЦ та Римським Апостольським Престолом. Члени Студійної групи Київської Церкви проводили дружні зустрічі на високому науковому рівні в різних містах світу, проте в Україні не вдалося налагодити її успішну діяльність через напружену міжконфесійну ситуацію. УГКЦ високо цінує ці та інші здобутки в екуменічній ділянці, здійснені її вірними на поселеннях, адже вони становлять вагомий внесок у наближення того дня, коли християни «єдиним серцем і єдиними устами»[\[15\]](#) прославлятимуть Трьединого Господа.
- 3 Процес відновлення єдності між християнами, поділеними конфесійно, неможливий без примирення, яке починається від пошуків зцілення взаємних ран між християнами католицького сопричастя. Саме тому під час зустрічі в Римі напередодні Тисячоліття Хрещення Київської Русі українські та польські католицькі єпископи розпочали діалог про потребу примирення обох Церков і

народів. Духовні предстоятелі наших Церков – Блаженніший Мирослав Іван (Любачівський) та Юзеф кардинал Глемп – разом ствердили, що «ми є довжниками супроти один одного, бо ми не вміли ввести в життя науку, яка впливає зі святого Хрещення». Наступного року відбулися значущі історичні події: Літургія на Ясній горі за участю кардинала Юзефа Глемпа і Глави Греко-Католицької Церкви Мирослава Івана (Любачівського), а також святкування Тисячоліття Хрещення Київської Русі Українською Греко-Католицькою Церквою на Ясній горі, у духовній столиці Польщі. У червні 2005 р. у Варшаві та Львові був проголошений Акт примирення між єпископатами Римо-Католицької Церкви в Польщі та Української Греко-Католицької Церкви. З цієї нагоди було підписано Спільне послання католицьких єпископів України та Польщі «Примирення між народами можливе». Чинність цього Акту було підтверджено 28 червня 2013 р. у Варшаві підписанням спільної Декларації ієрархії Української Греко-Католицької Церкви, Конференції Єпископату Польщі, Конференції Римо-Католицького Єпископату України та ієрархії Української Греко-Католицької Церкви у Польщі, укладеної на відзначення 70-ліття трагічного кровопролиття на Волині. У цій Декларації, зокрема, стверджено: «Думаючи про майбутнє, усвідомлюємо, що без єдності Церква не буде правдивою у виконанні своєї євангельської місії, а наші народи не матимуть перспективи співпраці та розвитку як у релігійній, так і в політичній сферах... Бачимо потребу спільного свідчення християн України та Польщі в Європі, яка об'єднується».

- 4 У своєму Пастирському зверненні «Про єдність Святих Церков», оприлюдненому 7 квітня 1994 р. Б. у Львові, Блаженніший Мирослав Іван (Любачівський) закликав вірних, зокрема, «стримуватись від будь-якої поведінки, яка вказувала б на брак пошани і тим розбуджувала б незгоду, а то й ненависть. У всьому повинна існувати пошана і терпимість між християнами». Тодішній Глава УГКЦ закликав як своїх «вірних, так і всіх християн уникати не тільки насильства, чи то тілесного, чи то усного характеру, але й усього, що могло б витворювати презирство супроти інших християн і стати антисвідченням...».
- 5 У присутності св. Папи Івана Павла II під час Архиєрейської Літургії 27 червня 2001 р. у Львові Блаженніший Любомир (Гузар) озвучив формулу вибачення, спрямовану, зокрема, до всіх християн: «У твоїй присутності, Святіший Отче, від імені Української Греко-Католицької Церкви бажаємо просити прощення у Господа, Творця і Батька нас усіх, як також у тих, кого ми, сини і дочки цієї Церкви, в будь-який спосіб скривдили. Щоб не тяжіла над нами жажлива минушина і не затруювала наше життя, ми радо прощаємо тим, хто в будь-який спосіб кривдив і нас».
- 6 У своєму Посланні з нагоди повернення осідку Предстоятеля УГКЦ до Києва «Один Божий народ у краї на Київських горах» (13 квітня 2004 р.) Блаженніший Любомир (Гузар) підтвердив та концептуально розвинув екуменічні погляди своїх великих попередників. Зокрема, тут запропоновано модель розвитку Церков на різних рівнях їхнього буття - у динаміці переходу «від юрисдикційної залежності до церковної помісності», «від нівелюючого ексклюзивізму до сопричасного

взаємодоповнення», «від державного підпорядкування до суспільного служіння», «від "єкуменізму ультиматумів" до партнерського діалогу», «від конфесійного взаємного побороювання до першості в любові». Документ «Один Божий народ у краї на Київських горах» не залишився непоміченим. Оскільки почали надходити певні офіційні й неофіційні відгуки, то запропонована УГКЦ «інклюзивна» модель Київської Церкви мала бути виражена в конкретних еклезіальних і богословських термінах та пропозиціях. Це було зроблено у Зверненні Блаженнішого Любомира до Предстоятелів українських Православних Церков (16 квітня 2008 р.).

7. Своїми постановами Синод Єпископів УГКЦ 2011 р. підтвердив, що для УГКЦ єкуменічна діяльність продовжує залишатися надзвичайно важливою. Тому ієрархи УГКЦ заохотили своїх вірних до молитви за єдність християн та до участі у спільних молитвах з представниками інших Церков і церковних спільнот там, де це можливо, з дотриманням приписів церковного права; закликали розвивати діалог у правді й любові з представниками інших Церков і церковних спільнот; наголосили на необхідності оминати всього, що могло б образити чи завдати шкоду братам і сестрам інших конфесій[16].
8. У своєму Пастирському листі «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом» від 18 липня 2014 р. Блаженніший Святослав наголосив на євангельських засадах міжхристиянських стосунків: «Ми не можемо бути байдужими до того, що діти Володимирового Хрещення нині поділені й відчужені між собою. Христос на Тайній вечері молився до Отця Небесного за своїх учнів, "щоб усі були одно" (Ів. 17, 21). У світлі цих Христових слів нині бажаю щиро попросити вас усіх: молимося за єдність Церкви, молимося за поєднання усіх Церков київської традиції, а насамперед, у дусі Христової любові намагаймося уникати будь-яких висловів чи дій, які могли б завдати шкоди нашим братам і сестрам у Христі чи образити їх. Хоч часом ми самі стаємо об'єктами наруги і утисків, не піддаваймося спокусі відповідати злом на зло. Для нас нехай стане заповітом молитва Христа за своїх кривдників і повчання апостола народів: "Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром"» (Рим. 12, 21).
9. УГКЦ готова й далі нарощувати досвід порозуміння, оскільки переконана, що основною передумовою примирення є формування в душі кожного християнина щирого бажання єдності, а в суспільстві - євангельської культури порозуміння й обміну духовними дарами. Без стремління членів Церков до святості, братолюб'є не зможе набути того визначального духовного виміру, який є головною передумовою єдності.

II. Богословські підстави

2.1. Поняття єкуменізму та його мета

1. Єкуменізм (від грецьк. οἰκουμένη - заселена земля, світ) - це назва руху з відновлення повної єдності всіх християн. Як такий, єкуменізм змагає до зближення лише християн, тобто тих, хто вірить у Святу Трійцю, хто хрещений в ім'я Отця, Сина і Святого Духа і хто вірить у божественну й людську природу Господа, Бога і Спасителя нашого Ісуса Христа. Стосунки християн із послідовниками

інших релігій чи світоглядів, зокрема новітніх сект чи релігійних рухів, не є темою цієї концепції.

- 2 Єдність належить до основоположних характеристик християнської спільноти апостольських часів, про що свідчать Діяння святих апостолів: «Вони постійно перебували в науці апостольській та в спільноті братерській, і в ламанні хліба та в молитвах» (2, 42); «Громада вірних мала одне серце й одну душу, і ні один не називав своїм щось із того, що кому належало, але все в них було спільне» (4, 32). Цей духовний стан першої християнської спільноти можна виразити словом «сопричастя», що вказує на єдність, згоду та співжиття.
- 3 «Церква, як середовище діяння Отця, Сина і Святого Духа, є іконою Пресвятої Тройці, тобто спільнотою сопричастя Бога з людьми і людей між собою»[\[17\]](#). Тому найвищим взірцем і началом сопричасної єдності Церкви є єдність Осіб Пресвятої Тройці[\[18\]](#). Як один Бог є у трьох Особах, так і єдність Церкви виражається через повне та видиме сопричастя помісних Церков[\[19\]](#), яке є кінцевою метою екуменічного руху.
- 4 Сопричастя помісних Церков творить соборність (католицькість) Церкви[\[20\]](#). Сопричастя – форма церковної єдності, яка передбачає кілька складових: сповідування однієї віри, спільне звершення богослужінь (особливо Євхаристії та інших святих таїнств) та братню згоду Божої сім'ї, яка диханням Святого Духа реалізується в адміністративних церковних структурах через ієрархічне управління апостолів і їхніх наступників, тобто єпископів на чолі з наступником Петра[\[21\]](#) - «верховного над славними апостолами і каменя віри»[\[22\]](#), якому Христос доручив служіння утверджувати у вірі (пор. Лк. 22, 32) й провадити у досконалії єдності (пор. Ів. 21, 15–17). Тому УГКЦ сповідує: «У кожній помісній Церкві, яка перебуває в сопричасті з іншими помісними Церквами, діє вся повнота Церкви Христової. Видимим знаком сопричастя Церков є Вселенський Архиєрей – Папа Римський, першість якого у любові та у вчительському служінні належить до спадщини віри всього християнства»[\[23\]](#).
- 5 На шляху зусиль із відновлення церковної єдності УГКЦ не окреслює конкретних форм майбутнього сопричастя. Водночас неприйнятними є форми єдності, побудованої на уніформізмі, який перекреслює різноманітність. Тому відновлення повної єдності стане можливим лише через дотримання принципу «єдність у багатоманітності», який є запорукою збереження церковної та національно-культурної ідентичності кожного. Єдність у жодному випадку не вимагає нівеляції особливостей церковної спадщини помісних Церков – богослов'я, літургії, духовності та канонічної дисципліни, за умови, що це розмаїття залишається вірним апостольському Переданню[\[24\]](#). Тому сопричастя Церков є не «поглинанням і злиттям, а зустріччю у правді й любові»[\[25\]](#).
- 6 Твердження про те, що Церква є єдністю у багатоманітності, не може означати, що існує лише одна Вселенська Христова Церква, яка складається з обрядів. З тріадологічної і христологічної точок зору Вселенська Церква постає сопричастям рівних за своєю гідністю помісних Церков. Вселенськість у своїй повноті проявляється в помісності й водночас збагачується нею. Водночас Вселенську

Церкву не можна сприймати як суму чи федерацію Помісних Церков; вона не є результатом їхнього сопричастя, бо онтологічно та хронологічно первинна щодо будь-якої окремо взятої помісної Церкви[26].

2.2. Помісність єдиної Київської Церкви та її екуменічне значення

- 1 «Божий Син прийняв людське тіло в конкретний історичний час та у визначеному місці. Він був сином єврейського народу, прийнявши його звичаї, культуру й ментальність. Подібно й Благість Христа, незмінна вчора, сьогодні і завтра, у проповіді Церкви «зодягається» в ментальність і культуру різних народів. Так формуються самобутні церковні традиції, народжуються і зростають помісні Церкви»[27]. Помісна Церква вирізняється власними джерелами християнської традиції, власним богослов'ям, духовністю та благочестям, літургійною та канонічною спадщиною, тобто власними способами сповідання таїнства спасіння[28].
 - 2 Помісність УГКЦ традиційно характеризується двома аспектами. З одного боку, маючи історичний зв'язок зі своєю Церквою-матір'ю – Церквою Константинополя, і будучи законною спадкоємницею історичної Київської митрополії, УГКЦ належить до християнського Сходу, зберігаючи і плекаючи східну духовність, богослов'я, канонічний порядок та обряд. З іншого боку, вона втішається повним сопричастям із Римським Архиєреєм та з усіма Католицькими Помісними Церквами. Водночас УГКЦ усвідомлює трагічність і неприйнятність теперішнього стану нетлінного хітону Христового (пор. Ів. 19. 23), який позначений поділами, розколами, відчуженістю та ворожнечами між християнами, а тому молитовно прагне євхаристійної єдності між усіма Церквами Заходу і Сходу.
 - 3 Оскільки історично Київська Церква була відкритою до взаємин зі світовими центрами християнства, УГКЦ прагне й далі утверджувати цю відкритість. У духовну скарбницю єдності УГКЦ привносить унікальний досвід сопричастя з християнським Заходом і відкритості до християнської Європи. Вона вважає, що тенденції до відособлення спотворюють вселенську природу Церкви і є ознаками не сили, а слабкості й неповноти в її місії.
 - 4 Унікальність церковної традиції УГКЦ, або її помісність, не суперечить вселенському характерові Христової Церкви, як і воплощення Богочоловіка в конкретному часі і місці не суперечить повноті його Божественної природи. Еклезіологічне співвідношення між помісністю та вселенськістю як двома невід'ємними вимірами церковного буття також впливає з християнського розуміння Бога, якого Церква прославляє як у Тройці Святій єдиного.
- 1 Подібно як Ісус Христос, ставши людиною, «зростав мудрістю, літами і ласкою в Бога та в людей» (Лк. 2, 52), щоб осягнути вік зрілого мужа, так і свята Церква – Його Тіло – має різні етапи свого розвитку та ступені зрілості. Традиційною формою управління Східних Церков є патріархальний устрій[29], а тому УГКЦ сприймає патріархат як одну з ознак своєї помісності, котру вона покликана утверджувати. Проголошення Патріаршого статусу УГКЦ і змагання за його

визнання, відновлення та розвиток церковних структур після періоду гоніння, душпастирське служіння та щораз інтенсивніше богословське життя, активна соборова та синодальна діяльність і повернення осідку Глави до колиски Київського християнства – міста Києва, є позитивними і виразними кроками на шляху до утвердження помісності й кращого усвідомлення всіма членами УГКЦ еkleзіальної ідентичності та покликання власної Церкви. Багата традиція і джерела УГКЦ відкривають перед нею широкі перспективи щодо плекання і переосмислення власної літургійної та духовної спадщини, створення і розвитку власних богословських шкіл та напрямків, опрацювання помісного канонічного права і розвиток власних церковних структур.

2. Важливий досвід розвитку власної помісності набули і Православні Церкви-спадкоємниці Володимирівського Хрещення. УГКЦ не претендує на те, щоб оцінювати, який зі шляхів здобуття помісності є правильним. При цьому УГКЦ все ж солідаризується з тими зусиллями, які спрямовані на утвердження помісності, оскільки вони об'єктивним чином наближують майбутню єдність Київської Церкви.
3. Помісність єдиної Церкви матиме сопричасний характер, що дозволить зберегти все цінне, накопичене в сучасних Церквах київської традиції. Водночас сопричасний характер цієї помісності стане зближувальним засобом для помісних Церков різних церковних центрів. Мислити про єдність Київської Церкви означає не відмовлятися від скарбу сопричастя з різними християнськими центрами, а навпаки – збагатити здобутками цього сопричастя сукупні духовні надбання Київської Церкви. У такому разі українська християнська спільнота буде «місце зустрічі» в правді й любові великих Церков християнського світу та активним промотором віднайдення «доброго стану святих Божих Церков та з'єднання всіх». Від цього збагатяться не тільки конфесійні гілки Київської Церкви, а і її сестри – помісні Церкви Сходу і Заходу.

III. Завдання, що стоять перед УГКЦ

3.1. Шляхи наближення до бажаної єдності

1. Оскільки церковна єдність та її пошук належать до найважливіших рис природи та місії Христової Церкви, УГКЦ закликає своїх вірних – духовенство, монашество і мирян, кожного в доступний йому спосіб, посприяти сповненню Христової заповіді «Щоб усі були одно» (Ів. 17, 11).
2. Передусім це означає уникати зі збереженням принципу справедливості та істини таких слів та вчинків, які ускладнюють єкуменічний рух, а також оминати все, що могло б образити чи завдати шкоди нез'єднаним християнам^[30]. Основою взаємовідносин між християнами повинна бути любов до ближніх: «З того усі спізнають, що мої ви учні, коли любов взаємну будете мати» (Ів. 13, 35). Водночас не можна обманювати себе, ніби тривалого поєднання можна досягнути шляхом замовчування і нехтування розбіжностями стосовно ключових питань, а тому діалог має бути не тільки в любові, а й у правді та щирості: «Хай буде ваше слово: Так, так; Ні, ні, – а що більше цього, те від лихого» (Мт. 5, 37).

- 3 Доступним кожному екуменічним обов'язком є молитва за церковну єдність, адже «навернення серця і святість життя разом з особистими і спільними молитвами за єдність християн треба вважати немовби душею всього екуменічного руху»[\[31\]](#). Важливим чинником успішності подолання поділів і ворожнечі між християнами є життя згідно з євангельськими засадами. Що більшою буде наша спільність із Трійцею Богом, то глибшою буде наше взаємне братерство [\[32\]](#).
- 4 Варто набувати повніших знань про особливості церковної спадщини нез'єднаних християн, щоб уникати і долати ті непорозуміння та упередження, які перешкоджають приязним взаємовідносинам із ними. Вивчення власної церковної традиції, особливо в духовних семінаріях, також необхідно проводити в екуменічному світлі, адже від належної підготовки душпастирів, богословів і катехитів найбільше залежать духовна освіта й виховання вірних[\[33\]](#).
- 5 Як віра без діл є мертвою (пор. Як. 2, 17), так само слабким є екуменізм, який обмежується лише проголошенням доброї волі, а не впроваджується на практиці. Тому відповідно підготовані фахівці заохочуються до фахового діалогу з представниками різних некатолицьких Церков та церковних спільнот, під час якого треба шукати шляхів порозуміння та єднання. Це своє завдання згадані фахівці повинні здійснювати з виразного благословення компетентної церковної влади та в тісній співпраці з ієрархією.
- 6 Дуже важливою є співпраця в таких ділянках соціальної сфери, як належне поцінування гідності людської особи, плекання миру, застосування євангельських засад у суспільно-політичному житті, розвиток наук і мистецтв у християнському дусі, протидія голоду, стихійним лихам, неграмотності, злидням, несправедливому розподілу матеріальних благ... Завдяки цьому всі християни «легко можуть навчитися того, як їм краще пізнати одне одного й більше цінувати, – і так буде прокладено шлях до єдності християн»[\[34\]](#).

3.2. Особливості пошуку повного сопричастя Церков Володимирового Хрещення

- 1 УГКЦ виходить із засади, що спільне між різними Церквами Володимирового Хрещення затінує розбіжності між ними. У спірних питаннях можна досягти тривалого порозуміння. Для цього слід врахувати та узгоджувати інтереси кожної Церкви-учасниці процесу примирення, знаходячи такі розв'язки, які будуть для кожної Церкви прийнятними чи навіть почесними.
- 2 Особливості української церковної ситуації слід трактувати не як порушення єдиного міжцерковного порядку, а як процеси, детерміновані природним розвитком українських Церков. На зміну монопольним спробам вирішити проблему єдиної помісної Церкви в Україні на користь якоїсь однієї з конфесій має прийти об'єднання зусиль усієї християнської спільноти. Цивілізоване вирішення долі Київської Церкви може стати справжньою «лабораторією екуменізму», позбавленого ультимативності й сповненого духом співпраці та партнерства. Гармонійні, інклюзивні форми об'єднання Київської Церкви (наприклад, у формі єдиного патріархату – наскрізній історичній візії ще з XVII століття) завдяки унікальній сопричасній відкритості могли б стати шансом для центрів християнства

зустрітися на його терені, щоб урешті-решт знайти нові екуменічні моделі порозуміння.

- 3 Українським Церквам під силу подолати травму, яку нанесли християнському почуттю силові форми об'єднання, полемічні форми богословствування та прозелітичні методи душпастирювання. Тисячолітня практика виховання вірних у дусі післярозкольного греко-латинського протистояння, а також 400-літня практика такого виховання в дусі післяберестейського суперництва в Україні істотно затемнили в душах українських християн ікону євангельського благочестя. На сьогодні жодна з Церков і церковних спільнот не може вважати себе вільною від відповідальності за ці духовні втрати. Ось чому найпершим завданням українських християн є завдання розчистити шлях до єдності через суголосьне визнання згаданих втрат, спільне каяття та взаємне вибачення.
- 4 Нормалізація стосунків між історичними гілками Київської Церкви й формування цивілізованих державно-церковних стосунків допомогли б уникнути непотрібного витрачання сил на суперництво Церков одна з одною. Цим самим українські Церкви вагомим чином посприяли б консолідації української нації та подоланню її регіональних та ідеологічних суперечностей. До того ж згадана нормалізація міжцерковних стосунків не дозволила б у черговий раз перетворити Україну на поле суперництва між впливовими державами. Водночас не можна забувати, що пошук єдності між християнами не має спиратися винятково на суспільно-політичні мотиви, а бути передусім сповненням Христової заповіді «Щоб усі були одно» (Ів. 17, 11).
- 5 Вітаючи прагнення окремих міжнародних релігійних та українських громадсько-політичних і урядових структур сприяти подоланню міжконфесійних конфліктів в Україні, УГКЦ поряд із цим наголошує, що для досягнення міжцерковного порозуміння важливими є добровільність прийняття рішень усіма сторонами та їхня свобода від політичного, економічного чи адміністративного тиску.
- 6 Враховуючи історичні упущення, УГКЦ нині прагне залучити до процесу міжцерковного порозуміння якнайширші кола мирян, зокрема молоді, докладаючи зусиль для поліпшення їхнього екуменічного формування, розвитку ініціативи та налагодження різноманітних форм співпраці. Екуменізм сприяє консолідації суспільства, відродженню християнської духовності та моралі, долає руйнівні наслідки комуністичного та інших видів тоталітаризму, утверджує етичний вимір всіх проявів суспільного буття.
- 7 Екуменічна місія УГКЦ не обмежується лише стараннями відновити церковну єдність на локальному рівні. Як найбільша Східна Католицька Церква, котра присутня на багатьох континентах і має контакти з різними помісними Церквами та церковними спільнотами, УГКЦ готова брати активну участь у міжнародних екуменічних богословських діалогах та ділитися здобутим дотепер досвідом у цій ділянці.

3.3. Стосунки УГКЦ з іншими помісними Церквами

3.3.1. Стосунки з Римським Апостольським Престолом і Церквами католицького сопричастя

- 1 Церковна єдність із Вселенським Архиєреєм стала однією з фундаментальних засад ідентичності УГКЦ, яка є православною Церквою в повному й видимому сопричасті з Римським Апостольським Престолом[35]. Для численних поколінь її вірних вона стала органічною формою еклезіального буття і природним шляхом до спасіння. Перебування УГКЦ в єдності з Римським Апостольським Престолом послужило першій великою історичною опорою, збагатило її еклезіологічний досвід, наповнило тими духовними благами, які спонукали її вірних до великої жертвовності та подвигу віри під час переслідувань. УГКЦ і далі збагачуватиме своє церковне мислення через постійний діалог та сопричастя з Римо-Католицькою Церквою. Подальші екуменічні кроки не можуть підважувати значення цієї єдності й мають розбудовуватися з її урахуванням.
- 2 Враховуючи особливість своєї місії як Східної Католицької Церкви, УГКЦ бажає долучитися до втілення в життя побажань Святішого Отця Івана Павла II щодо уточнення форми виконання примату Папи Римського[36]. УГКЦ виходить із переконання, що уточнення розуміння першості Папи відповідно до виконання ним декількох різних служінь не лише збагатить Вселенську Церкву в її нинішніх еклезіальних формах, а й матиме позитивний вплив на подальші перспективи міжхристиянського порозуміння, адже історичний досвід християнства I тисячоліття свідчить, що папське служіння було запорукою церковної єдності Сходу і Заходу.
- 3 Співжиття в Україні та на поселеннях УГКЦ і РКЦ, а також інших Католицьких Церков, які хоч і мають свої окремі ієрархічні та канонічні структури, свої святині та інші особливості релігійного життя, проте належать до католицького сопричастя, - це найкращий доказ того, що Христова Церква не лише пов'язана з якоюсь однією традицією чи нацією, а й може втілюватися в різні культури, яких не нівечить, а зберігає і взаємозбагачує. Свідчити про це взаємозбагачення й надалі залишиться важливою місією УГКЦ.

3.3.2. Стосунки з православними Церквами

- 1 У відносинах зі східними некатолицькими Церквами різних традицій УГКЦ, слідом за II Ватиканським Собором, відзначає, що до їх великих багатств належить богослов'я і літургійне життя, та визнає, що вони мають безперервне апостольське спадкоємство, дійсні таїнства, багату традицію духовного життя, а тому з ними «певне сопричастя у таїнствах (communicatio in sacris) у відповідних обставинах і за схваленням церковної влади є не лише можливим, а навіть рекомендується»[37]. Проте, оскільки «сопричастя у таїнствах (communicatio in sacris) не слід вважати таким засобом для відновлення єдності християн, що його можна застосовувати беззастережно»[38], УГКЦ не допускає євхаристійного сопричастя до моменту осягнення повної єдності християн, адже спільне служіння Євхаристії є ознакою

перебування в церковному сопричасті, а не інструментом його осягнення. Водночас у визначених випадках УГКЦ схвалює евхаристійну гостинність і можливість взаємного прийняття Святих Тайн мирянами[39].

- 2 УГКЦ висловлює свою готовність шукати разом із православними братами шляхи залагодження історичних непорозумінь, виходячи з того, що вона:
 - а) сумує через тривалий період напружених відносин і тужить за евхаристійним сопричастям із Православними Церквами;
 - б) прагне переосмислити історію з метою зцілення ран минулого та очищення історичної пам'яті;
 - в) визнає, що майбутня концепція порозуміння повинна сприяти збагаченню ідентичності кожної з Церков.
 - 1 Втішаючись духовними благами, що випливають із єдності з Римським Апостольським Престолом, УГКЦ разом із тим сумує з приводу втрати евхаристійного спілкування з Церквою-матір'ю історичної Київської Церкви — Церквою Константинополя. Відновлення такої єдності без втрати єдності з єпископом «Старого» Рима залишається бажаною перспективою для УГКЦ. Цим буде відроджена давня традиція Київської Церкви, що була в єдності і зі «Старим», і з «Новим» Римом.
 - 2 Усвідомлюючи, що стосунки з Російською Православною Церквою (РПЦ) суттєво впливають на стан християнського миру на Сході Європи та міжцерковних відносин у християнському світі загалом, УГКЦ і надалі докладатиме зусиль до досягнення історичного примирення, будучи, утім, свідомою, що успіх цих зусиль залежатиме від доброї волі обох сторін. Незважаючи на те, що стосунки УГКЦ і РПЦ позначені значним історичним обтяженням, наслідки якого відчуваються й до сьогодні, зокрема насильним приєднанням вірних УГКЦ до РПЦ, наприклад у 1839, 1871 і 1946 рр., УГКЦ переконана, що зцілити рани минулого й досягти примирення можна шляхом:
 - а) недвозначного визнання історичних кривд і помилок, що дозволило б зняти психологічний тягар століть і «покинути історію Богові»;
 - б) щирого каяття, яке включає в себе взаємопрощення, що вивільнило б духовні скарби обох Церков з полону постійного переживання історичного болю;
 - в) уникання недружніх дій і висловів, що могли б спричинити або поглибити взаємне упередження й недовіру;
 - г) пошуку площин довіри і співпраці як на рівні міжцерковних стосунків, так і на рівні душпастирської опіки над вірними Московського патріархату в Україні та вірними УГКЦ у Росії.
 - 1 УГКЦ із жалем визнає, що її стосунки з українським православ'ям також обтяжені історичними й новітніми непорозуміннями, які негативно позначаються на здійсненні усіма Церквами своєї місії. Будучи переконаною, що євангельський імператив любові й примирення є тією спонукою, яка діє в Церквах, незалежно від пережитих ними страждань та відчуття завданої їм кривди, УГКЦ і далі сприятиме подоланню історичних непорозумінь, упереджень і стереотипів.

Стосовно українського православ'я УГКЦ:

- а) не бере на себе повноважень оцінювати справедливість спроб нині існуючих Православних Церков репрезентувати собою православ'я в Україні;
- б) виходить із засади, що ці Православні Церкви в Україні є спадкоємницями Київської Церкви Володимирівського Хрещення;
- в) не вважає нинішні поділи в православ'ї в Україні бажаними чи узаконеними, а навпаки, вітатиме будь-які кроки до всеправославного примирення в Україні та об'єднання нинішніх гілок православ'я в одну Православну Церкву, будучи переконаною, що таке примирення та об'єднання стануть важливим кроком на дорозі відновлення повної єдності Київської Церкви та важливими чинниками на шляху духовного відродження;
- г) не претендує на те, щоб займати визначену позицію щодо конкретного часу та шляхів здобуття автокефалії українського православ'я, вважаючи вирішення цього питання предметом виняткової компетенції Православних Церков;
- г) з урахуванням позиції невтручання у внутрішньоправославні непорозуміння УГКЦ у своїх міжцерковних відносинах намагатиметься підтримувати контакти та провадити діалог з усіма юрисдикціями.

3.3.3. Стосунки з дохалкидонськими (монофізитськими і несторіанськими) Церквами

- 1 УГКЦ не мала значних непорозумінь чи конфліктів із древніми Східними Церквами, які після Єфеського (431 р.) та Халкидонського Соборів (451 р.) залишилися поза сопричастям із Римською та Константинопольською Церквами. Завдяки богословському діалогу в ХХ ст. було з'ясовано, що у V-VI ст. христологічні конфлікти на вселенському рівні були зумовлені не розбіжністю віровчення, а радше відмінністю термінології та культури. Єкуменічні контакти покращили взаєморозуміння між католицькими та дохалкидонськими Церквами. Сьогодні завдяки феномену міграції відносини між вірними УГКЦ і цих Церков стають щораз інтенсивнішими. Ідучи в руслі загальнокатолицької єкуменічної позиції, УГКЦ підтверджує дійсність їхніх святих таїнств і визнає, що вони мають безперервне апостольське спадкоємство, багату традицію духовного та літургійного життя, але водночас жалкує через те, що все ще залишаються нез'ясованими певні розбіжності, які перешкоджають відновленню повного сопричастя з цими східними некатолицькими Церквами.

3.3.4. Стосунки з протестантськими церковними спільнотами

- 1 Церковні спільноти, що виникли внаслідок Реформації, мають значні відмінності з Церквами католицького і православного сопричастя. Ці відмінності стосуються питань про Церкву, про співвідношення між Євангелієм та Церквою, Святим Писанням і Переданням, про таїнства та священниче служіння, а також зачіпають етичні й моральні питання. Водночас УГКЦ виходить із того, що першим елементом, який уможливорює пошук християнської єдності з протестантськими церковними спільнотами, є їхня віра в Ісуса Христа, Богочоловіка, як єдиного

посередника між Богом і людьми, а також глибока пошана до Святого Письма та Хрещення^[40].

- 2 УГКЦ визнає, що нинішній рівень її контактів і співпраці з протестантськими церковними спільнотами не може вважатися достатнім чи задовільним. Внаслідок тривалого періоду переслідувань із боку держави та браку безпосереднього діалогу стосунки УГКЦ із протестантськими церковними спільнотами також були обтяжені взаємними докорами та недовірою. УГКЦ вважає, що основою взаємного порозуміння можуть слугувати взаємне подолання ізоляціоністських тенденцій, уникнення недоброзичливості й актів прозелітизму.
- 3 УГКЦ високо цінує солідарність, виявлену протестантськими церковними спільнотами України у сфері служіння українському суспільству, захисту релігійної свободи та рівноправності всіх релігійних організацій перед законом. Плідним є партнерство в обстоюванні Богом даної гідності людини та у вивченні Біблії. Подальша співпраця в цих та інших ділянках соціального служіння дозволить закріпити позитивну динаміку розвитку двосторонніх стосунків.
- 4 УГКЦ вважає необхідним поглиблення діалогу з протестантськими церковними спільнотами щодо розбіжностей у тлумаченні певних догматичних питань, таких як таїнств Хрещення, Священства і Євхаристії, євангелізаційної місії Церкви тощо.

Прикінцеві міркування

- 1 Таким є бачення з боку Української Греко-Католицької Церкви тих основоположних принципів, які характеризують її екуменічну позицію. Наведений перелік цих засад і їхнє представлення не можна вважати вичерпними, а тому ми закликаємо вірних нашої Церкви і людей доброї волі інших Церков та церковних спільнот працювати над подальшим удосконаленням шляхів до єдності. Схильність людей до зневіри в можливість такої єдності ми пропонуємо замінити на відроджену віру в Бога й у святість того вибору, який зробили наші предки далекого 988 року Божого. На нашу думку, шлях до відродження цієї віри лежить, зокрема, через відродження єдиної Київської Церкви в єдиному патріархаті в сопричасті з Єпископом Рима та з іншими помісними Церквами. Натхненна прикладом святих страсотерпців Бориса і Гліба, Церква очистить свою пам'ять від болю історичних кривд і загоїть глибокі рани розколів. Обітницею того, що це високе завдання можливе і досяжне в краї на Київських горах, є слова Всевишнього, сказані Ним за подібних обставин пророкові Єзекиїлу: «І зроблю їх за один народ у краї на Ізраїлевих горах... і не будуть уже двома народами, і не будуть уже поділені на двоє царств... І будуть вони мені народом, а Я буду їм Богом!» (Єз. 37, 21-23).

^[1] Пор. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 280.

^[2] Св. Кирило Єрусалимський, Огласительні Катехизи, XVIII, 24.

[3] Пор. Конституція II Ватиканського Собору про Церкву «Lumen gentium», 2; «Не тільки від часів тілесної присутності Христа і Його апостолів, а від самого Авеля, першого праведника, вбитого нечестивим братом, і до самого кінця теперішнього віку Церква поширюється, здійснюючи свою мандрівку серед гонінь світу і потішень від Бога (Св. Августин, Про Боже місто, 18, 51, 2 // PL 41, 614); пор. св. Кипріян, Лист 64, 4 // PL 3, 1017; св. Іларій з Пуатьє, На Мт. 23, 6 // PL 9, 1047; св. Кирило Александрійський, Пояснення на книгу Буття 2, 10 // PG 69, 110А; Св. Григорій Великий, Гомілії на Євангелія, 19, 1 // PL 76, 1154В; св. Августин. Проповіді 341, 9, 11 // PL 39, 1499; св. Йоан Дамаскин, Проти іконоборців, 11 // PG 96, 1357.

[4] Декрет II Ватиканського Собору про єкуменізм «Unitatis Redintegratio», 3.

[5] Св. Ігнатій Богоносець, Послання до філадельфійців, 8 // PG 5, 704.

[6] Пор. Папа Іван Павло II, Енцикліка «Ut Unum sint», 7, 20.

[7] Див. 33 артикули Берестейського єднання 1596 р. Б.

[8] Див. Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою Церквою та помісними Православними Церквами на VII Пленарній сесії, п. 12 (Баламанд, 17-24 червня 1993 р.): «Ми відхиляємо уніатизм як спосіб віднайдення єдності, бо він суперечить спільному переданню наших Церков».

[9] Див. Лист Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського до кардинала Едварда Ідріса Кассіді (1993 р.): «Параграф 12 [Баламандської заяви] стверджує, що «уніатизм» як форма місіонерського апостоляту є неприйнятним методом і моделлю єдності. Тут треба розрізнити метод і модель, оскільки під методом розуміються засоби об'єднання, тоді як «модель єдності» стосується вже кінцевого результату. Змінити історичні події й методи минулого неможливо, але сьогодні ми мусимо відкинути «уніатизм» як невідповідний засіб досягнення церковної єдності. Однак усе ще можливо змінити наслідки «уніатизму», тобто самі Східні Католицькі Церкви. Іншими словами, можна змінити модель. Для цього необхідні зусилля не лише східних католиків, які повинні віднайти власну богословську й духовну спадщину, до чого їх закликає II Ватиканський Собор, а й Римського Престолу, який повинен змінити канонічні відносини зі Східними Церквами, щоб вони справді могли стати прийнятною еклезіологічною моделлю для православних».

[10] Див. Заява Змішаної міжнародної комісії з богословського діалогу між Римо-Католицькою Церквою та помісними Православними Церквами на VII Пленарній сесії, п. 12 (Баламанд, 17-24 червня 1993 р.) («Щодо Східних Католицьких Церков, то поза сумнівом, будучи частиною католицької спільноти, вони мають право існувати і діяти для задоволення духовних потреб своїх вірних»).

[11] Lumen gentium, 4.

[12] Пор. Декрет II Ватиканського Собору про Східні Церкви «Orientalium Ecclesiarum», 2.

[13] Слово Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського з нагоди 40-річчя організації «Церква в потребі» (Kirche in Not) (Рим, 6 листопада 1987 р.), п. 11 // Вісті з Риму, 22 (1987), с. 5-6.

[14] Звернення Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського до всіх релігійних конфесій України від 8 листопада 1991 р. // «Патріархат» 2(1992), с. 3.

[15] Пор. Молитва на Акафісті до святого священномученика Йосафата.

- [16] Пор. Постанова 25 Синоду Єпископів УГКЦ, що відбувся у м. Куритиба (Бразилія), 5–10 вересня 2011 р. <http://ugcc.org.ua/1973.0.html>
- [17] Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 272.
- [18] Пор. Unitatis Redintegratio, 2.
- [19] Пор. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 272.
- [20] Пор. там само, п. 292.
- [21] Пор. Unitatis Redintegratio, 2.
- [22] Пор. Литійна стихира «Вечірні свята Святих верховних Апостолів Петра і Павла».
- [23] Пор. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 306.
- [24] Пор. Unitatis Redintegratio, 14-16.
- [25] Іван Павло II, Енцикліка «Slavorum apostoli», 2 червня 1985, 27.
- [26] Пор. Лист Конгрегації доктрини віри до єпископів Католицької Церкви про деякі аспекти Церкви як сопричастя, 28 травня 1992р., п. 9
- [27] Пор. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 301.
- [28] Пор. Патріарх Йосиф Сліпий, Звіт про Католицьку Церкву в Україні, 18 липня 1982 р.
- [29] Пор. Orientalium Ecclesiarum, 11.
- [30] Пор. Постанова 25 Синоду Єпископів УГКЦ, 5–10 вересня 2011 р.Б. <http://ugcc.org.ua/1973.0.html>
- [31] Unitatis Redintegratio, 8.
- [32] Пор. там само, 7.
- [33] Пор. там само, 10.
- [34] Там само, 12.
- [35] Папа Іван Павло II, Слово до української громади (Буенос-Айрес, 10 квітня 1987 р.) // Pope John Paul II Speaks to Ukrainians: A Collection of addresses and letters of the Holy Father concerning the Ukrainian Catholic Church. Philadelphia, Ukrainian Catholic Metropolitan Archdiocese of Philadelphia, 1988, с. 33.
- [36] Папа Іван Павло II в 1995 р. Б. енцикліці Ut Unum sint заявив: «Я відважно молю Святого Духу про те, щоб Він осяяв нас Своїм світлом, освічувавши всіх пастирів і богословів наших Церков, щоб ми могли – звичайно ж, разом – шукати ті форми, в яких це служіння (першості – ред.) здійснювала б справа любові, визнана всіма, кого це стосується» (п. 95).
- [37] Пор. Unitatis Redintegratio, 15.
- [38] Unitatis Redintegratio, 8.
- [39] Див. ККСЦ, кан. 671; КПП УГКЦ, кан. 80; Папська рада для сприяння християнської єдності, Довідник застосування принципів і норм екуменізму (1993), с. 122–136.
- [40] Пор. Unitatis Redintegratio, 19–23.

Опубліковано на офіційній веб-сторінці УГКЦ 23 грудня 2015 року